

Književna poročila.

Dr. K. Ozvald, Volja in dejanje. (Psihologična analiza). V Ljubljani. 1911. Izdala „Prosveta“. Založila „Omladina“. Tisk J. Blasnika nasled. 8°. 50 str. Cena 70 vinarjev.

Na dvanajst poglavij pregledno razdeljena, pod navedenim naslovom obdelana snov priča o pisateljevem zanimanju za psihologične probleme in vestnem proučevanju tozadavnega slovstva. Ozvald nam podaja s tem delom lep spis, ki zasluži v polni meri pozornost, ker je sestavljen na podlagi bogatega gradiva in so vzeti zgledi deloma iz našega življenja in slovstva, kar daje spisu pečat izvirnosti in nam ga dela poleg že omenjene vestnosti pri študiju virov dragega. — Za propevitične slovenske šolske učne knjige, katere spisuje Ozvald, je pričujoči spis jako dobro znamenje. Po njem sodeč, ne bodo slabe prestave par nemških učnih knjig, kakršno sodbo je izrekel nedavno v svoji zaslepljenosti celo neki slovenski list o novih knjigah za bodoče slovenske srednje šole.

Delo je posvetil pisatelj naši mladini, zato bi bilo dobro, da bi bil dodal vsem tujim citatom slovensko besedilo. Morda govori ravno z ozirom na mladino tako slabo o moderni kulturi; vendar se mi zdi kljub temu, da gleda preveč črno, in da še ni tako hudo z degeneracijo človeštva, saj dela proti njej tudi „nevesela sedajnost“, če ne z drugim, vsaj z raznim športom in z abstinenčnim gibanjem. — Pridejani seznamek uporabljenih znanstvenih del povečuje vrednost spisa. Škoda, da ne omenja pisatelj tudi dela „Der Wille. Versuch einer psychologischen Analyse von Else Wentscher“ (Leipzig und Berlin, B. G. Teubner, 1910).

Korekturo bi bil moral vestneje opraviti. Večina bralcev n. pr. ne bode razumela stavka: „Želja, hrepenenje, izbegavanje, težnja, sklep, zahtevanje, upiranje... in hotenje so psihični ideji, ki za nje rabimo skupno ime: stremljenje (str. 12)*“. Predočba nikakor ne odgovarja zaradi svojega izvora (oko) pojmu Vorstellung. Ostanimo rajši še naprej pri predstavi! „Je-li ni“ (str. 31.) je štajerska dialektična posebnost in se mora namestiti z „ni-li“. „Der gewollte Erfolg“ je pravilneje hoten uspeh kakor hotet, saj piše Ozvald hotenje. — Te in podobne malenkosti seveda ne morejo zmanjšati vrednosti Ozvaldove študije „Volja in dejanje“.

Dr. Lokar.

Veda. Dvomesecnik za znanost in kulturo. Izdajajo in urejajo: Albert Kramer, Ivan Prijatelj, Mihajlo Rostohar, Bogumil Vošnjak. Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček v Gorici. 1911. V. 8°. L. I., štev. 1—3. (Stane na leto 8 K, za dijake 5 K).

„V zadnjih letih se je razmnožilo število slovenskih znanstvenih delavcev tako, da je čas, ustanoviti vez, ki naj spaja uspehe njihovega dela z narodom“. To važno nalogo hoče prevzeti „Veda“, ki „naj predstavlja sintezo našega znanstvenega in kulturnega življenja in naj oživilja slovenske duševne sile“. Imamo sicer razna strokovna glasila, ki vestno vršijo svoje delo, toda revijo, ki bodi „splošna informacija inteligentnega občinstva v kolikor mogoče mnogoštevilnih panogah znanstva“, bo radostno pozdravil vsak, ki mu je mar kulturni napredek slovenskega naroda. Častno število slovenskih in slovanskih znanstvenikov-sotrudnikov hoče

reševati obširni in težavni program „Vede“, da doseže sčasoma svoj glavni namen, namreč „pripravljati in ustvarjati notranjo koncentracijo sedaj razbitih sil, zbliževati znanstvene delavce in napravljati iz raznih medseboj doslej indiferentnih skupin enoto z velikimi smotri . . . prispevati k demokratizaciji vede in k onemu osvobojajočemu činu, ki množico prosvetljuje in ji odpira pogled na polje znanosti in kulture“ (str. 4).

Ne čutim se poklicanega, da bi pisal znanstveno kritiko o raznih deloma še nekončanih razpravah in člankih, ki so izšli v prvih treh številkah, navesti hočem le splošno vsebino. Dr. Ivan Žmavc piše „Uvod v naraven nazor o svetu“, dr. Bogumil Vošnjak pa „Uvod v občna načela državnega nauka“; dr. Mih. Rostohar je podal v dveh številkah „Ideje o zgodovini filozofije južnih Slovanov“ in zavrača obširno, toda ne povsem uspešno, kritike svoje knjige „Uvod v znanstveno mišljenje“. Dr. Jos. Vošnjak priobčuje Dodatke k „Spominom“, ki so mestoma precej malenkostni; v drugi številki govori o dr. Jos. vit. Schneidu, v tretji pa o ministru A. baronu Pražaku. Albin Ogris je napisal zanimivo študijo „Moderna civilizacija in plodovitost narodov“ (250–263). Važna je razprava dr. Iv. Prijatelja o slovenščini pod Napoleonom, ker nam pojasnjuje na podlagi novih virov v marsičem prvo dobo Kopitarjevega bivanja na Dunaju, posebno njegovo razmerje do Marc. de Serresa, ki je l. 1814. izdal v Parizu obširno delo o Avstriji. Povrnemo se k znameniti študiji, ko bo končana. — Želim, da bi resne besede, ki jih je izpregovoril prof. M. Murko o Žunkovičevi „rodoljubni knjigi brez rodoljuba“ (266–273) spravile na pot spoznanja tudi nekatere naše „kritike“, ki še občudujejo nauke g. Žunkoviča. Da bi Murko prepričal avtorja samega, tega seveda ni pričakovati. — Literarno kritiko oskrbujejo Prijatelj, Kidrič in Glonar. Dr. Kidrič je obširno ocenil in z nekaterimi dodatki izpopolnil prvi del Grafenauerjeve „Zgodovine novejšega slovenskega slovstva“ in istega pisatelja publikacijo „Iz Kastelčeve zapuščine“; dr. Prijatelj je napisal nekrolog Tolstemu (89–93) in nam pojasnil, da je Puškin črpal znanje slovenščine iz Murkovega slovarja in njegove slovnice (94). Dr. Josip A. Glonar ocenjuje najnovejšo slovensko beletrijo vestno in temperamentno.

Temu poročilcu sem primoran dodati še par besed osebnega značaja. Urednik dr. B. Vošnjak odgovarja namreč v rubriki „Javno pravo“ pod tendencioznim naslovom „Zvonova znanstvena kritika“ (na str. 296–298) obširno na Zvonovo oceno njegove knjige „Ustava in uprava ilirskih dežel“. Članek mi je potrdil, kar čutim že dalj časa, da namreč piha iz solnčne Gorice precej mrzla sapa proti Zvonu. Ker je povedal Zvonov kritik o Vošnjakovi repliki sam svoje mnenje, pripomnim izza uredniških kulis samo suho dejstvo, da sta mi prošnjo za oceno odbila dva jurista in en zgodovinar z motivacijo, katere ne maram ponavljati. Zvonov referent je sestavil za Vošnjakovo knjigo obširno „Kazalo“, imel sem torej garancijo, da je delo tudi vestno prečital. Opazka na platnicah zadnje „Vede“ glede Zvona pa se mi zdi premalenkostna, da bi ji privoščil besedico odgovora tudi žurnalist nižje sorte.

Dr. J. Š.

Milana Vukasovića „Basne“. Beograd. Nova štamparija. Davidović. 1911. 8°. 93 str. Cena 1 dinar.

Mladi srbski pisatelj Milan Vukasović se je predstavil občinstvu z drobno knjigo basni, ki so bile do zdaj raztresene po raznih žurnalih in periodičnem časopisju. Vtisk, ki ga napravi knjiga na čitatelja, je zelo zadovoljiv. Nam, ki imamo dandanes od čitanja raznih filozofsko zamotanih, psihološko razblinjenih in futuristovsko gorostasnih romanov razdražene živce, se umiri kri v prijetno razpoloženje,